

MUĞLAKLIĞIN BEŞLİSİ

YA DA

KAPİTALİZMİN GELECEĞİ VAR MI

KİTABININ ELEŞTİRİSİ



C.DAĞLI

Yeni Dönem Yayıncılık

Kitabın Adı: MUĞLAKLIĞIN BEŞLİSİ

Yazarı: C.DAĞLI

Telif Eserleri Kanunu gereğince bu eserin bütün hakları
Yeni Dönem Yayıncılık'a aittir

Yeni Dönem Yayıncılık

Sofular Cad. Sofular Mah. 8/3 Fatih / İstanbul

Tel&Fax: 212 533 32 57

www.mucadelebirligi2.net

MUĞLAKLIĞIN BEŞLİSİ

C.DAĞLI

MUĞLAKLIĞIN BEŞLİSİ

“Yazarlar beşlisi” (I. Wallerstein, R.Collins, M.Mann, G. Derluguian ve C. Calhoun) tarafından hazırlanan “Kapitalizmin Geleceği Var mı?” kitabında, yazarlar görüşlerini ayrı ayrı yazdıktan sonra, ortak bir sonuç yazıyorlar.

Bu kısa yazıda “yazarlar beşlisi”nin eleştirisi yapılmıştır.

Kitap beşlinin en önde gelen yazarı olan ve diğerlerinin onunla ilintili olarak görüş belirttiği I. Wallerstein’in görüşleriyle başlıyor. Yazının başlığı “Yapısal Kriz”.

Wallerstein, önce “sistem” üzerinde duruyor.

“Bunalımın temelinde iki öncül var: Birincisi, kapitalizm bir sistemdir ve tüm sistemlerin bir ömrü vardır, hiçbiri ebedi değildir. İkincisi, kapitalizmin bir sistem olduğu söylemek... belli bir kurallar kümesine göre işlediğini söylemektir...”

Kapitalizm bir sistemdir, ancak, o, soyut bir sistem değil, toplumsal bir sistemdir, bir ekonomik ilişkiler sistemidir. Görüşleri muğlak, puslu, belirsiz olanlar kabul etmese de, kapitalist üretim biçiminin, ekonomik ilişkiler sisteminin egemen olan yasaları var.

Marx’ın Kapital’in önsözünde belirttiği gibi:

“Aslına bakılırsa konu kapitalist üretim yasalarından doğan toplumsal karşılıkların şu ya da bu derecede gelişmiş olması değildi. Burada bizatihi bu yasaların kendileri, yani katı

bir zorunlulukla işleyen ve kendilerini ortaya koyan bu eğilimler söz konusudur.”

Wallerstein, kapitalizmin toplumsal karakterini tanımlayacağına, onu genel sistemler kategorisine katarak, toplumsal yasalarla doğa yasalarını aynılaştırıyor:

Sistemlerin, bir ömrü vardır. İlya Prigogine bunu özlü bir şekilde ifade eder: *“Bizim bir yaşımız var, uygarlığımızın bir yaşı var, evrenimizin bir yaşı var.”*

Doğa yasaları ve kendinden gelişimiyle, toplumlara egemen olan tarihsel yasalar birbirine karıştırılmamalı. Her olgu ve süreç kendi gelişimi içinde açıklanmalı. Uygarlığımız, doğayla zorunlu olan ilişkisi içinde ancak kendi gelişimi, kendi hareketi içinde açıklanmalıdır.

Ücretli Emek

Wallerstein, “Kapitalist sistem”in temel bir ögesi olan ücretli emeği, yüzeysel bir bakışla ele alıyor:

“...Sadece modern dönemde değil, binlerce yıldır dünyada çeşitli ücretli emek biçimleri vardır. Üstelik modern dünya sisteminde ücretli olmayan pek çok emek çeşidi de mevcut...”

Hangi toplumsal sistemden söz ettiğini anla anlayabilirsen. Yazarın bakışı muğlaktır, kuşkucudur, sorular sorar ama kesin yanıtlar vermez, daha doğrusu bundan sürekli kaçar. Konuyu muğlakta, ortada bırakır.

Ücretli olmayan emek tarihin her döneminde vardır. Kapitalizm öncesi (pre-kapitalist) dönemlerde ücretli emek sözü edilmeyecek kadar azken, sınırlıyken; ücretli olmayan emek, üretimde egemen, yaygın, esas olandır. Kapitalizmde durum tamamen değişir. Kapitalist toplum, yabancı emeğe, başkasının emeğine, ücretli emeğe dayanır. Ücretli emek, egemen emek biçimidir. Ve kapitalizm her çeşit emeği, ücretli emeğe çevirme eğilimini taşır. Bu apaçık gerçeği, gerçek ilişkiyi söylemezsen, ücretli emek sömürsünü hafifsemiş, ücretli emeği tüm tarihe dağıtarak, kapitalizmin özgün toplumsal biçimini gözlerden uzak tutmuş olursun.

Ekonomik ve sosyal olgularda olduğu gibi ideolojik ve fel-

sefi eğilimler de, ilk çağda ortaya çıktığında daha sonraki çağlarda olgunlaşan felsefi eğilimleri bir nüve halinde geliştirmiştir.

Daha sonra, kapitalist toplumda, gelişen, olgunlaşan, tam şeklini alan çeşitli ekonomik olgular, ilk haliyle daha eski çağlarda ortaya çıkmıştır.

“Yunan felsefesinin çok çeşitli biçimleri daha sonra dünyaya bakış tarzlarının hemen hemen tümünü bir çekirdek halinde, doğuş halinde kendinde barındırır.” (Engels)

“Dünya Sistemi”

Wallerstein, “Modern Dünya Sistemi” başlığı altında, ABD’nin dünya hegemonyasına yükselişini ve düşüşünü anlatıyor.

Yazarın kavramlaştırdığı “Dünya Sistemi” ifadesinin muğlak olduğunu, geçen yüzyılın ve günümüzün gerçekliğiyle bağdaşmadığını belirtmek gerekiyor.

20.yüzyılda, 1917 Sosyalist Ekim Devrimi ve 1940’lı yıllardaki devrimlerden itibaren kapitalizmin dünya sistemi parçalandı ve iki dünya sistemine, kapitalist dünya sistemi ve sosyalist dünya sistemine bölündü. İki sistem arasındaki mücadele tüm yüzyıl boyunca sürdü.

Ekim Devrimi, 1914’te başlayan kapitalizmin dünya krizini derinleştirdi ve kalıcı hale getirdi.

Wallerstein, ABD’nin dünyada hegemonik bir güç durumuna gelişini yalnızca politik ve askeri yönden açıklıyor. ABD emperyalizmi, iki dünya savaşının ona getirdiği uygun koşulları sonuna dek kullandı ve kapitalist dünya sisteminin lideri oldu. Ama; eğer ABD, daha önceden büyük bir ekonomik ve askeri güç olmasaydı, sadece iki dünya savaşının getirdiği uygun koşullar, onu kapitalist dünya liderliğine getiremezdi. Bu tarihsel gerçek çoğu kez unutuluyor.

ABD 1861-1864 iç savaşını bitirir bitirmez, kapitalizmin dünya gücü olmaya doğru büyük bir hızla yol aldı. Çünkü o, bu duruma ulaşmanın tüm öğelerini kendi içinde taşıyordu. İç savaş sona erince, dünyaya doğru büyük bir atılım yaptı.

Yeri gelmişken şunu da belirtmek gerekiyor: biz daha 1990 başlarında, yayınlarımızda, ABD'nin o "altın çağın"ın sona erdiğini ve çöküşüne girdiğini çeşitli yönleriyle açıkladık.

Ücretli Emek Sömürüsünün Gizlenmesi

"Kapitalist sistemde sonsuz sermaye birikimi nasıl gerçekleşir?" diye soruyor Wallerstein ve yanıtını veriyor, "Birikim değilse de en temel yöntem üretimdir. Girişimci-üretici bu alanda metayı üretme faaliyeti ile üreticinin metayı satabileceği fiyat arasındaki farkı korumak zorundadır, maliyeti ne kadar düşük ve satış fiyatı ne kadar yüksek olursa o kadar kar edilir ve bu kar yeniden yatırımda kullanılabilir."

Yazar burada sermaye birikiminin, karın kaynağını üretim alanında gerçekleştirdiğini işaret etse de, gerçekte o, karın kaynağını, tüm kaba (Vulger) ekonomistler gibi, değişim alanında gerçekleştirdiğini söylüyor.

Ucuza alıp, pahalıya satma –tüccar sermayesi- değişim alanında meydana gelir. Ama her satıcı sırasıyla, aynı zamanda alıcı olduğu için; satıcı olarak pahalıya sattığını, alıcıyken pahalıya satın alır. Böylece bir elde aldığını, diğer eliyle vermiş olur. O halde karın kaynağı burada, yani değişim alanında, ucuza alıp pahalıya satmada değildir. Karın kaynağı üretim alanındadır. Karın kaynağı ücretli emek sömürsüdür, artı değerdir.

Marx, Kapital 1. ciltte, kapitalist üretim sürecini, yani sermaye birikiminin, karın kaynağını inceler. Daha sonraki süreç, dolaşım sürecidir. Alış ve satış, mağazalar, bankalar, borsalar vb. yer aldığı alandır. Yani üretim temeli üzerinde yükselen toplumun resmi sahnesidir. Bu ise, Kapital 2. ve 3. ciltlerin konusudur.

Wallerstein'in tezi kısaca şudur; karın, sermaye birikiminin kaynağı, üretim maliyetiyle, metanın satış fiyatı arasındaki farktır. Çağdaş nedenlerle üretim masrafları, yani üretim maliyeti öylesine arttı ki, bu nedenle kapitalizm karlı olmaktan çıktı ve devam edemeyeceği bir duruma geldi.

Üretim sermayesi, iki kesime ayrılır;

Değişen sermaye ve değişmeyen sermaye. Değişmeyen sermayeye makineler, işletme binası, hammadde, elektrik, doğalgaz vb. girer. Ama bu sabit bir büyüklüktür. Değişmeyen sermaye, üretim sürecinde korunur. Değişen sermaye ise, ücret fonuna ayrılan sermayedir. Değişen sermaye, değişen bir büyüklüktür. Emek-gücü, karın, artı-değerin, sermayenin kaynağıdır. Özel bir meta olan ücretli emek, kendi değerinden daha büyük bir değer yaratır. Kapitalist bu fazla değere hiçbir karşılık ödemedi el koyar. Wallerstein bu asıl meseleye değinmediği için, ücretli emek sömürsünün üstünü örtüyor.

Kapitalizmi çöküşe götüren, üretim maliyetinin çok yükselmesi değil, kapitalist kabuğun, çağdaş toplumsal üretici güçlere dar gelmesidir. Ve bu kabuk her yerde parçalanıyor.

“Eski Sol” Tanımlanması

Yazarlar beşlisinden sahnede ilk görünen Wallerstein bir “sol” tanımlaması veriyor bize. 68 öncesine “eski sol” derken, 68’e “yeni sol” diyor. Aynı şekilde 90 sonrası ortaya çıkan hareketleri de yeni sol diye tanımlıyor. Eski sol ifadesi beşlinin kitabın sonunda yer alan ortak açıklamasına da yansıyor.

Yazar “eski sol”a komünistleri -devrimci komünistleri ve reformistleri- sosyalistleri ve sosyal demokratları dahil ediyor. Böylece burjuva sınıfın egemenlik aracı olan sosyal demokrat partiler, karşıtı olan, işçi sınıfının devrimci komünist güçleriyle aynı kefeye konuyor. Yazarlar, sınıf karakterini belirtmeksizin siyasi parti ve siyasi grupların tanımlamasını "yeni sol" içinde yapıyorlar. Oysa sınıf niteliği, sınıfsal konumu belirtilmeden siyasi hareketler değerlendirilemez. Üzerinde biraz durulunca, burada yapılan “sol” tanımı, başka unsurlar tarafından "çokluk" olarak ifade edildiği görülecektir. Dolayısıyla bu kavram, 20. yüzyıl boyunca süren ve günümüzün sınıf kavgasının net olarak anlaşılmasını engelliyor.

Bu Bakışta Gelecek Belirsizdir

Wallerstein, tıpkı P. Mason gibi, kapitalizm sonrasına geçişin kaçınılmaz olduğunu kapitalizmin olgularıyla açıklasa da,

onun bakışında insanlığın geleceği muğlaktır, belirsizdir.

“Sistem kaotik olmakla kalmaz. Gelecek sistem için süren mücadele de kaotiktir.”

Uzak geleceğin nasıl biçimleneceği elbette tüm detaylarıyla, önceden ortaya konamaz. Ama gelişmenin ana doğrultusu bilime dayanılarak önceden gösterilebilir. Bu uzak gelecek içindir, yakın gelecek hakkında daha fazla şey söyleyebiliriz. Çünkü geleceğin maddi koşulları, eski toplumda oluşmuştur.

İnsanın insan üzerinde egemenliğinin olduğu, toplumun bir grup insanın -ücretli emekçinin- emeğine dayandığı bir toplumda, kapitalizmde, bunun kaçınılmaz sonucu gerilim, çatışma ve kaostur. İnsanın insan üzerindeki egemenliğinin tüm biçimlerine son veren geleceğin toplumunda, önceki toplumda ortaya çıkan sonuçlarla karşılaşılmaz.

İnsanlığı, özgür ve insanal bir geleceğe taşımayı amaç edinen işçi sınıfı ve onun politik hareketi hedefine varmak için bilinçli ve örgütlü bir kavga yürütüyor. Bu kavga kaotik değildir; fırtınalı bir süreçten geçiyor. Son derece serttir, sancılıdır ve uzun bir zaman alacaktır, fakat devrimci sınıf ne yöne gideceğini çok iyi biliyor.

Wallerstein, tarihi insan eyleminin dışında görme eğiliminde.

“Tarih kimsenin yanında değil. Nasıl eylemde bulunacağımız konusunda hepimiz yanlış karar verebiliriz”

Tarih aynı amaçlar yönünde hareket eden, belirli tarihsel dönemdeki insanların birlikte giriştikleri eylemden başka bir şey değildir. Tarihi, gerçek insanların gerçek etkinlikleri dışında görmek; tarih kavramına aykırıdır.

Tarihsel gelişmede yalnızca zorunluluklar, yasallıklar değil, rastlantılar da var. Her rastlantının altında bir yasallık olsa da; zorunluluk ve rastlantı karşıtların birliği içinde; tarihin ileriye doğru boyutlanmasında yer alır.

Tarihin karşımıza hangi eylem biçimini çıkaracağını önceden hesaplayamayız. Ama, işçi sınıfı kendini, tarihin önüne çıkaracağı her mücadele biçimini karşılamaya hazırlayabilir.

“Artık Kaçış Yok”

Yazısına bu başlığı koyan -biz kısalttık- beşlinin önemli yazarlarından Randall Collins'tir.

Collins'in üstüne basıp durduğu olgu, “teknolojik işsizlik”tir. Şu pasajda bunu anlatır:

“Bugünkü ileri ekonomilerde tarım emeği, bütün istihdamın ezici çoğunluğunu değil, yaklaşık %1’ni oluşturuyor, imalat %40 dolayındayken şimdi %15’in altına geriledi. Bu rakamlar teknolojik işsizliğin büyüklüğünün neler yapabileceğini gözler önüne seriyor.”

Üretimin bütün alanlarında makinenin, teknolojinin yer alması, üretimin kapitalist nitelikte yapılması, işçilerin artan dercede işsiz kalmasına ve bunun sonucu olarak halkın sefaletinin büyümesine yol açar. Nüfusa oranla, daha fazla işçinin işsiz kalması, sermaye birikiminin mutlak yasasıdır. Dolayısıyla bu, sermaye üretiminin zorunlu olarak birlikte getirdiği işsizliktir. Salt teknolojik bir işsizlik değildir.

Yalnızca ve ancak, üretim araçlarının ortak mülkiyetinde, modern teknolojinin toplumsal üretimde daha fazla ve yoğun olarak kullanılması, işçilerin işsiz kalmasına yol açmaz ve onları sefalete sürüklemeyiz; tam tersine, zenginlik kaynaklarını artırdığı gibi, çalışanlara bolca serbest zaman sağlar. Serbest zaman, bireylerin özgürlük içinde ve çok yönlü gelişmesi için kullanılan zamandır. Marx’ın özlü ifadesiyle:

Komünizmde, “zenginliğin ölçüsü... artık hiçbir şekilde emek zamanı olmayıp, kullanılabilir zaman olacaktır.”

Bu, serbest (özgür) zamandır.

Kapitalizmin Devrimci Yıkılışı

Collins, artık çok sık söylenen, kapitalizmin çöküşü hakkında üzerinde durulacak şeyler dile getiriyor:

“*Derin bir yapısal krize düşen bir devlet, sistemin devrimci çöküşüne doğru gidiyor demektir.*”

Collins, bir çok olgunun kapitalizmin çöküşünü hazırladığını görüyor. O, buna, sistemin devrimci çöküşü diyor. Ama, onun “devrimci çöküş” dediği, emekçi halk kitlelerinin dev-

rimci eylemine dayanan bir sonuç değil, kapitalizmin kendi nesnel akışı sonucu ortaya çıkan bir durumdur.

Yazarın şu söyledikleri de bu fikir içinde kalıyor: *“derin bunalım halinde devletin tümünden çöküş ihtimali çok artacaktır. Bu noktada en bariz çözüm mülkiyet sisteminin devrimci tarzda yıkılması...”*

Collins’in “devrimci tarzda yıkılma” olarak nitelendirdiği şey, kapitalizmin, devrimin öznesi tarafından, dıştan bir müdahaleyle yıkılması değil nesnel olarak köklü bir dönüşüme uğramasıdır. Kitlelerin doğrudan devrimci eylemi, toplumsal bir devrim olmadan, kapitalist sistemin devrimci tarzda yıkılması gerçekleşmez. Beşli ise, toplumsal devrimden tamamen uzak duruyor.

Kısa Tarih

Collins, kapitalizmin son 20 yılda, bilgisayar teknolojisi alanında kaydettiği ilerlemeyi anlatırken, aslında tarihin, günümüzde kısa tarih olduğunu anlatmış oluyor:

“Orta sınıfın teknolojik işsizliğin tarihi yirmi yılı geçmez, halbu ki, işçi sınıfı emek gücünün yok edilmesi neredeyse 200 yıl sürmüştü.”

Tarih, günümüzün gelişmiş koşullarında çok yoğun ilerliyor. Daha önce yüz yılları alan süreç, bugün çok kısa sürede olup-bitiyor. Önceki yüzyıllarda yüzlerce yıl alan mülksüzleştirme günümüzde borsa krizleri sırasında bir anda gerçekleşebiliyor. Günümüzde, önceki devirlere göre yüzlerce yılda gerçekleşen kitlesel işten çıkarmalardan daha çoğu bir ekonomik kriz sırasında görülebiliyor.

Tarihi gelişme tek bir yönüyle değil, birçok yönüyle ele alınabilir. Tarihsel süreci kısaltan her şey, emekçi kitlelerin amacını biraz daha yaklaştırır. Kapitalizmden sosyalizme geçiş daha çabuklaşır. Sınıf savaşımı daha yoğun olur. Dolayısıyla yoğun tarihin devrimci sonuçları kendini daha kısa sürede gösterir.

Anı ve Patlamalı Gelişme

Collins, Wallerstein’in kapitalizmin “döngü” teorisini özetliyor:

“Wallerstein (aynı zamanda Drigh 1994) geçmişteki dönümlere bakarak dünya sisteminin kriz teorisini yaklaşık 2030-2045 olarak saptıyor.”

Hemen belirtmek gerekir ki, 19. yüzyılın ortalarına kadar görülen refah, durgunluk ve kriz döngüsü, yerini, kapitalizmin kalıcı ve genel krizine bırakmıştır.

Burada Wallerstein’in teorisi olarak gösterilen görüşler, gerçekteyse, Kondratieff’in 1920’lerde geliştirdiği, daha sonra da, başkaları tarafından yinelenen “uzun dalga” teorisidir. Bu teoriye bakacak olursak, kapitalizm yaklaşık 50 yılda bir krize girer. Ama yeni bir teknik atılımla bu durumu atlatır. Ardından aynı süre sonra, tekrar bir krizle karşılaşır vs.

Bu teori kapitalizmin uzlaşmaz çelişkilerini hafife alan, evrimci, reformist bir anlayıştır. Kapitalizm ilerledikçe, sermaye büyüdükçe kapitalizmin uzlaşmaz içsel çelişkileri de gelişir ve keskinleşir. Bu ise, ani patlamalara, krizlere, gerilimlere yol açar. Tarih, sıçramalarla, devrimlerle ilerler. 90’lı yıllarda patlak veren ekonomik krizlerden kısa süre sonra 2008’de daha büyük bir kriz (bunalım) patlak verdi. 40-80 yıl ve daha uzun süre teorisi çökmüştür.

Savaş ve Devrim

Yazar, burjuvazinin, kapitalizm sonrasına geçişi, toplumsal dönüşümleri geciktirmek için hangi yol ve engellere başvuracağını sıralıyor ve savaşa gelince şu soruyu soruyor:

“Savaşlar, kapitalizmi kurtarır mı, yoksa, krizini daha da mı derinleştirir?”

Biz söyleyelim. Savaşlar, kapitalizmin ekonomik ve politik krizini, derinleştirir; onu kesinlikle kurtarmaz. Somutlarsak, Birinci Emperyalist Dünya Savaşı beraberinde kapitalist ülkelerde büyük bir ekonomik yıkım getirdi. Ortaya çıkan bu koşullarda, kapitalizmin genel bunalımı başladı. 11 Eylül’de başlayan üçüncü dünya savaşı da kapitalizmin genel krizini derinleştirdi. 2008 büyük ekonomik bunalımını tetikledi. İşler bununla da kalmadı, dünya işçilerinin ve diğer halk kitlelerinin küresel anti-kapitalist ayaklanmalarına yol açtı. Savaşlar ve mi-

litarizm kapitalizmi yıkılıştan kurtaramaz.

Collins Umutsuz

“Toplamda uzun vadeli gelecekte -hayal edebileceğimiz kadar uzak tarihlerde- merkezi devlet planlamasının zayıflıkları ile kudurmuş piyasa ekonomilerinin zayıflıkları arasında bir dizi gidip gelme yaşanacak gibi görünüyor. Hiç şüphe yok ki, her iki durumda da insanların özgürleşmesine tanık olmayacağız.”

Küçük burjuva demokratları, oportünistler, reformistler, sosyalizm dönemleri, gelecek umudunu yitirmiştir. Bu zihniyette olanlar, emekçi halkın tarih değıştirme gücüne güven duymazlar.

Hiç şüphe yok ki, insanlar kapitalist toplumu sosyalist topluma dönüştürecek, toplumu yeni baştan örgütleyecek, özgür olacak ve hayattan büyük bir haz alacaktır.

Son Yakın Olabilir Ama Kimin İçin?

Yazısına bu başlığı koyan, beşli yazarlardan Michael Mann’dır. Birçokları gibi o da, Kondratieff’e başvuruyor:

“Daha derin, sıklığı az ama daha tehdit edici döngüler gören Kondratieff ya da Schumpeter...”

Marx, bilimsel yolla, kapitalizmin, ertelenen krizlerinin daha derin büyük ve daha yıkıcı olarak kaçınılmaz olarak gündeme geleceğini gözler önüne sermiştir. Yazarların, bu sorunu ikna edici olarak ortaya koyan Marx’a başvurmak yerine Kondratieff’e ve Schumpeter’e başvurmaları kendi reformist tez ve önerilerine teorik bir temel sağlamak içindir.

Yapılması gereken, kapitalizmin daha derin ve daha yıkıcı hale gelen kapitalizmin krizlerinden, kapitalistlerin sınıf ege-menliğini devirmek için en iyi şekilde yararlanmaktır.

ABD Emperyalizminin Dünya Hegemonyasının Çöküşü

Mann, bu konuda gecikmeli ve yetersiz bir tespitte bulunuyor:

“ABD’nin yakın geçmişte hegemonyacı olduğu, hegemonyasının şimdi zayıfladığı ve 2020 ile 2025 civarında sona erebileceği noktasında Wallerstein’e katılıyorum. Bu eşsiz dünya-tarihsel süreç, ABD’ye özgü bir krize yol açabilir.”

ABD emperyalizminin içine girdiği çöküş süreci Leninist Parti tarafından çok önceden ifade edildi. Bu durum ABD’yi derin bir krize sürüklemiştir. Ancak kriz ABD ile sınırlı değildir. Kapitalist toplumsal sistemin yapısal krizidir. ABD’den doğan kapitalist dünya hegemonyası boşluğu AB ve başkaları tarafından doldurulamaz. Kapitalizmin sıçramalı çöküşünü, bütün ülkelerin burjuvaları bir araya gelseler de durduramazlar.

Bunun kaçınılmaz olarak yol açtığı sonuç, başlayan yeni bir toplumsal devrimler çağıdır. Dünya devriminin zincirleme olarak birçok yerde patlak vermesidir.

Tarih Sınıf Savaşı Ve Devrimlerle İlerliyor

Yazar, kapitalizmin çelişki ve çatışmalarını hafif göstermek için epey bir çaba içinde.

Kullandığı ifadeleri buna uygun olarak seçiyor. O, kapitalizmin geleceğinin “sıkıntılı” olacağını düşünmesine rağmen kapitalizmin devam edeceğini söylüyor. Yazar, zaten kapitalizmin “hareket yasaları”nın olduğunu kabul etmiyor. Dolayısıyla bu yasaların kaçınılmaz sonuçları olan, sınıfların tarihsel savaşlarını da yadsıyor:

“Dünyanın hiçbir yerinde anti-kapitalist hareket yok. Devrim gerçekleşme ihtimali düşük bir senaryo gibi görünüyor. Devrimci sosyalizmin sonu geliyor.”

Buradan da şu sonuca varıyor:

“Büyük ihtimalle solun geleceği en fazla reformist sosyal demokrasi ya da liberalizm olacak.”

Mann, zaten sosyalizmin, kapitalizmin yerini almayacağı uyduruk savını dillendiriyor.

Ancak, insanlığın geleceğinden umudunu kesmiş, tarihin itici güçlerinin varlığını yadsıyan biri bunları söyler. Eğer, sosyalizmin maddi ön koşulları kapitalizmin bağrında yeşermemişse, elbette bu durumda, yeni bir gelecek için yapılan her

girişim hüsrarla sonuçlanmaya mahkumdur. Ama sonraki toplumun koşulları oluşmuşsa, bu toplumun doğuşunu engellemeye yönelik her girişim, zorunlu olarak başarısızlığa uğrar.

“Şu Anda Kapitalizmi Tehdit Eden Nedir?”

Yazarlar beşlilerinden Craig Calhoun, bu başlıktan sonra şu ara başlığı koyar: *“Neden Çöküş Değil?”*

“Kapitalizmin çökmekte olduğu -mesela Sovyetler Birliği gibi çökmekte olduğu- fikri biraz yanıltıcıdır. Bu fikir akla ani denliği, sadece bir kaç yıl içinde varlıktan yokluğa geçişi getiriyor.”

Yazarın söylediği, kapitalizmin çöküş içinde olduğunu yadsımak için bulduğu bir bahaneden başka bir şey değildir.

Aklı başında olan herkes bilir ki, bir toplumsal sistemin çöküşü ve onun yerine yeni bir toplumun kurulması, yani kapitalizmden komünizme geçiş bir çağı kaplar. Ne ki, kapitalizmin çöküş dinamikleri yürürlükte ve hızla yol alıyor. Ani değişimler her zaman göz önünde tutulmalıdır. Sadece ekonomik krizler sırasında kapitalist sistem, birkaç kez topyekün olarak yok oluşla karşı karşıya kaldı. Günümüzde ise, kapitalizmin çöküşü ancak sıçramalı çöküş ifadeleriyle açıklanabilir.

“Gerçeği Bulmak”

Bu başlık, ortak son bölüm yazan, yazarlar beşlisi tarafından kondu. Beşli, kendi görüşlerini ayrı ayrı belirttikten sonra ortak bir bölüm hazırlıyorlar. Aralarında bazı görüş farklılıkları var ama, ortak yazacak kadar da fikir birliği içindedirler.

“Dünyanın” diyor, yazarlar beşlisi, *“on yıllarca sürecek fırtınalı ve bulanık bir tarihsel döneme girdiği konusunda hemfikiriz. Büyük tarihsel yapıların değişmesi ya da çözülmesi zaman alır. Son yaşanan Büyük Durgunluk hepimizi dünyanın geleceği konusunda daha derin düşüncelere zorladı.”*

Beşlinin bakış açısından yeni bir toplumun doğuşunu hızlandıran, dünyanın her yerinde esen proletaryanın sınıf mücadelesi fırtınası, geleceği bulanık hale getiren bir kaostan başka bir şey değildir. Yine onlara göre, eski toplumun değişmesi uzun

bir dönemi aldığı için, bu dönem hep kaos içinde geçecektir. Dünyanın içinde bulunduğu “Büyük Durgunluk” -gerçekte ise kriz, çöküş ve yıkılış- onları dünyanın geleceği konusunda derin düşüncelere itmiş durumda. Kısacası, onlara inanacak olursak, gelecekte umudu kesmemiz gerekiyor: her şey fırtınalar içinde, her şey puslu, her şey belirsiz.

Beşli gelecekte umut kesmiş durumda. Dünyanın her yerinde kapitalizme karşı devrimci fırtınalar estirenlerse, bugünkü toplumdan umudunu kesmiş durumda, yeni bir gelecek için kıyasıya bir kavga içinde. Bu insanlar ne yöne gideceğinin bilinciyle davranıyorlar. Her yerde esen devrim fırtınasında yeni bir gelecek doğuyor. Toplumun doğum sancıları ne kadar artarsa artsın, yeni toplumun doğuşunu hızlandırır yalnızca.

“Jeopolitik Altüst Oluşlar”

Wallerstein ve diğerlerine göre, işçi sınıfının 20. yüzyıl zaferleri, sınıf savaşımının kendi gelişmesinin sonucu değil, “jeopolitik alt üst oluşların” sonucudur. Buna göre ne 1917 Ekim Devrimi, ne de 40’lı yılların devrimleri, toplumsal gelişmenin kendi dinamiklerinin bir ürünüdür, hepsi ya birinci dünya savaşının, ya da ikinci dünya savaşının, yani dönemin Avrupa’sının jeopolitik alt üst oluşlarının yarattığı ortamdan doğdu. Oysa her toplum, kendini yok edecek, diyalektik olarak ifade edecek olursak kendi yadsınmasının öğelerini, kendi içinde taşır. Eğer, yeni bir toplumun öğeleri eski toplumu içinde oluşmamışsa, dünyanın en iyi devrimcileri bir araya gelse, yine de toplumu bir devrim için yerinden kımıldatamazlar. 20. yüzyıl boyunca, dünyayı alt üst eden, ülkelerin jeopolitiği değil toplumsal devrimlerdir, emekçi sınıfın sosyalizm uğruna savaşımıdır.

Gelişmenin Yönü Muğlaklaştırılıyor

İnsanlığın geleceğini belirsiz, muğlak, sisli göstermede hepsi fikir birliği içinde:

“Hepimiz gibi Calhoun da geleceğin tam anlamıyla belirlenmiş olmadığını bu yüzden siyasal eylemlere açık olduğunu ileri sürüyor.”

Emekçi halkın yıkıcı eylemleri olmadan en olgun koşullar bile kendi akışı içinde yeni bir topluma dönüşmez. Geleceği belirleyecek olan kitlelerin politik mücadelesidir. Ancak, devrimin politik güçleri, ancak belirli maddi koşullar içinde, tarihin bugüne getirdiği gelişmiş şartlarda devrimi gerçekleştirir.

Büyük sanayi, yeniden üretim, üretimin derinleşen toplumsallaşması, kısacası gelişmiş çağdaş koşullar; uzlaşmaz sınıf çelişkilerinin varlığı, toplumsal devrimin ve yeni bir geleceğe geçişin güvencesidir, nesnel temelidir, *“bunun öznel güvencesi ise savaştan işçi sınıfı ve savaştan emekçi halk kitleleridir.”*

Burada önemli olan politik eylemlerin yönüdür. Belirli bir amaç doğrultusunda davranan, ne yöne gideceği belli olan politik eylemler etkili olur. Bu yön; Komünist toplumdur.

Ve “Final”

Fikrini iyi bildiğimiz yazarlardan, farklı bir final bekleyemeyiz.

“Krizin ardından -ayrıca bazılarımızın öngörüsüne göre 21. yüzyıl ortasında kapitalizm sonrasına geçişin ardından- çok fazla şey olacak. Umalım ki, büyük bir kısmı iyi olsun. Bunu göreceğiz, hem de yakında”

Final sözlerinde geleceğin iyi olacağına dair kuşkulular. Buna kuşkulu iyimserlik denebilir. Gelecek hakkında onca bulandırıcı laflardan sonra, söylenen bu sözlerin de fazla bir değeri yoktur.

Geleceğin iyi olacağını, en ufak bir kuşku duymadan, ancak biz söyleyebiliriz. Böyle bir gelecek, her yerde eskimiş olan ne varsa havaya uçuran, dünya devrimi fırtınasından doğuyor.

